

הלכות קריאת שמע עדיעה

ד אם האדם מחבק גופו בורעותיו ה"ז חשובה הפסקה בין לבו לערוה¹² שאף שהיה אינה חשובה כיסוי חשובה הפסקה כיון שמ"מ אין לבו רואה את הערוה¹³:

ה יש אומרים¹⁴ שהנשים יכולות לברך ולהתפלל כשהן לבושות החלוק אע"פ שאינן מפסיקות למטה מלבן לפי שערוותן למטה מאד ואין לבם רואה את הערוה ומכל מקום אם הן ערומות כיון שערוותן מגולה ונראית לאחרים אסור¹⁵ משום ולא יראה כך ערות דבר וגו' ואם היא יושבת שאז אין פניה של מטה נראית מותרת לברך אע"פ שהיא ערומה כמ"ש בס"י ר"ז¹⁶:

ז שאר איבריו רואים את הערוה מותר¹⁷ אבל אם איזה מאיבריו נוגע בערותו או בערות חבירו אסור לקרות¹⁸ או להתפלל¹⁹ ויריבותיו שהערוה שוכבת עליהן צריך להפסיקן בבגד²⁰ או להרחיקן בענין שלא יגע הגיד בהן אבל בכיס אין לחוש אם נוגע בהן²¹ לפי שלא אסרו אבריו נוגעים בערותו אלא משום גזירה אמו ירו"ם²² נוגעת בערותו שאז יבא לידי הרחוק לביקש בכיס שאין לחוש בו משום הרחוק אף אם היתה נוגעת בו אין לגזור בו משום אבריו רואים את הערוה אע"פ שהוא ערוה גמורה²³ לענין שאם הוא מגולה אסור לקרות כנגדו משום ולא יראה כך וגו'²⁴:

ז היתה מליתו חגורה לו על מתניו לכסותו ממתניו ולמטה אע"פ שממתנו ולמעלה הוא ערום מותר לקרות קריאת שמע כיון שערוותו מכוסה וגם המלית מפסקת בין לבו לערוה²⁵ אבל להתפלל אסור עד שיכסה לבו²⁶ לפי שבתפלה צריך לראות את עצמו כעומד לפני המלך ומדבר עמו שצריך לעמוד באימה אבל בקריאת שמע אינו מדבר עם המלך²⁷:

עה לחזרה מגלוי ושער [וקול אשה] בשעת קריאת שמע ובן שלא לקרותה כנגד הערוה ובן י' סעיפים:

א מפה מגולה באשה²⁸ במקום שדרכה לכסות²⁹ ערוה הוא אפילו היא אשתו מפני שמביא לידי הרחוק³⁰ כשמסתכל בו ולכן אסור לקרות ולהתפלל³¹ כנגדו (כמו כנגד ערוה ממש עד שיחזור פניו לצד אחר³²).

מח בדייתא שם סה, א. וכן בשאר גופו, כדלקמן סי' אא ס"ח.
מט רש"י שם ד"ה אבל, ועי' לעיל רס"א סא.
סימן עה
א ר' יצחק שם כד, א.
ב ראב"ד הובא בהשלמה ובדש"מ"א שם. הרב רבינו יונה ברכות כה, ב בשם רב האי גאון. רא"ש ברכות פ"ג סי' יא. מור וש"ע סעיף א.
ג מור וש"ע שם.
ד לבוש סעיף א.
ה כדלעיל רס"י ע"י שרין תפלה שיה ביה לק"ש.
ו אף אם אינו מסתכל בו, שט"א יסתכל ויהדרו. ועי' בתדכ"י ברכות פ"ג ר"ב ע"י ובי"ח ד"ה מפה. ע"י נוסחת זקנים ס"ק ב. ובש"ת צנח צדק חאה"ע סי' קל"ב ס"ב (עה, ג) ובח"י ר' ד ראיסור זה הוא דקא בפסח מגולה הן באשתו והן באחרת.
ז כדלקמן ס"ט.

לד הרב רבינו יונה ברכות שם אבל בשם רבני צרפת.
לה כ"י ד"ה וכתב ה"ר יונה.
לו אחרות חיים וט"ו כ"א. רא"ש במו"ק י"ד סי' ה. ע"י ש"ך שם וט"ו שם ס"ק ג.
לז מ"ז ס"ק ג. ש"ך י"ד שם.
לח סעיף ג. וראה גם לקמן סי' ע"ב.
לט נוסד ברכות כה, ב. מור וש"ע סעיף ה.
מ הרב רבינו יונה שם. רא"ש ברכות פ"ג סי' ג. ספר המעשר ברכות שם ופור בשם הראב"ד. ש"ע שם.
מא רבינו ירוחם נתיב ג' ח"ד. ש"ע שם.
מב אחרות חיים הלכות קריאת שמע סי' לו בשם הראב"ד. ש"ע שם.
מג כ"י ד"ה ושאר אבריו לבוש ס"ח.
מד תוספות שם ד"ה הלכא.
מה רש"י ברכות כה, א ד"ה אבל לא האיש.
מו רש"י שם. רע"ב פ"ב דחולת מ"ג.
מז וב' הונא ברכות כה, ב ופרש"י שם. מור וש"ע סעיף ג.

הלכות קריאת שמע עה

ויש מתירין (א) אם אינו מסתכל בו אפילו רואה אותו בהעברה בעלמא כיון שאינו ערוה אלא משום שמביא לרדי הרהור ואין לחוש להרהור אלא כשמסתכל בו¹⁰ ולא בראיה בעלמא וכל שכן אם מעצים עיניו ואינו רואהו כלל שמותר ואין צריך להחזיר פניו (ויש לסמוך על דבריהם כשאי אפשר בענין אחר).

(ויש אומרים (ב) דלפי סברא הראשונה¹¹ לא אמרו מנפח אלא באשתו אבל באשה אחרת אפילו פחות ממנפח אסור ואין דבריהם עיקר).

אבל פניה וידיה שדרכן להיות מגולים מותר לקרות כנגדן שכיון שרגיל בהן אינו בא לרדי הרהור¹².

אבל כנגד שוקה אסור¹³ אע"פ שהשוק אינו מקום צנוע באיש שדרכו להיות מגולה (במקומות שהולכין בלא אנפלאות¹⁴) כיון שהוא מקום צנוע באשה ערוה היא¹⁵ ויש אומרים¹⁶ שאפילו פחות ממנפח שמגולה בשוקה ערוה היא אפילו באשתו ונכון לחוש לדבריהם:

ב וכל זה לאנשים אבל האשה עצמה אפילו היא ערומה מותרת לקרות ולהתפלל אם היא יושבת שאין פניה שלמטה נראין¹⁷ כמ"ש בס"י ע"ד¹⁸ ואין בגילוי כל גופה משום ולא יראה כך ערות דבר לפי שאינה ערוה אלא לאנשים¹⁹ ומשום הרהור ולפיכך אף אשה אחרת מותרת לקרות ולהתפלל כנגד אשה ערומה אם אין פניה שלמטה נראין²⁰ ויש מי שאוסר לאשה אחרת²¹ (והעיקר כסברא הראשונה²²):

קונטרס אחרון

(א) ויש מתירין אם אינו מסתכל בו הרב רבינו יונה²³ ב"י²⁴ רמב"ם²⁵. וכן משמע בהדיא בגמרא²⁶ מדלא משני הכא במאי עסקינן כשאינו מסתכל ולא רואה כלל ולק"מ ודו"ק. ולפי"ז צ"ע מ"ש רמ"א²⁷ ויש אומרים כו', פשיטא דלכ"ע אסור בלא ק"ש משום הסתכלות ואפי"ן במקומות המטונפות²⁸:

(ב) ויש אומרים דלפי סברא הראשונה כו' צ"ע לפי"ז²⁹ גם במקומות המגולים ליחס כיון שיכול לבוא להרהור אם יסתכל שכל גוף אשה אינה ערוה אלא מהאי טעמא:

יט רשב"א שם.

כ אלה רבה ס"ק ב.

כא רמ"א סעף א מחשבות ראו"ש הג"ל (וצ"י גירסת הב"י לא מוכח נד"י).

כב פ"ד חז"ש. וכ"מ בב"י ואלה רבה שם.

כג ברכות כה, ב ד"ה ערוה בעשיות.

כד ד"ה ובתב הרא"ש ע"ה, כשם הרב רבינו יונה.

כה הלכות ק"ש פ"ג ה"ט.

כו ברכות כו, א. וכן הובא בלחם משנה שם. באר השב ס"ק ג. וראה גם ש"ת צנח צדק אהר"ע ס"י קל"ט ס"ב (ע"ה, ג) ובחדושי על הש"ס ד, ד. הע"ב (ירוש"י) ח, קד.

כז בענין א. ואם נפרש דבריו כשמתכיל אי"כ צ"ע, דפשיטא דלכ"ע אסור כו'. ואם נפרש דבריו אף שאינו

מסתכל (כסברא הראשונה) – ראה ק"א ס"ק ב. וראה הע"ב (ירוש"י) ח, קד.

כח ראה חקרי הלכות ח"ו ל, א. הע"ב (ירוש"י) ח, קה.

כט שאומרים אפי"ן בלי הסתכלות (כסברא הראשונה) בפחות ממנפח כיון שיכול לבוא להרהור כשמתכיל, אם

ליחס גם במקומות המגולים. וראה הע"ב (ירוש"י) ח, קה.

ח ע"י בקונטרס אחרון.

ט שאי אסור באשתו במנפח בשעת ק"ש ובאחרת אפילו פחות ואפילו שלא בשעת ק"ש. ראה צנח צדק שם ושם.

י רמ"א ס"א, עפ"י ראב"ה ס"י עו (הובא בהגהות מינוניות דל" ק"ש פ"ג אות ס) כשם הלכות גדולות.

י"א גם פי רבינו הנגאל ברכות שם הובא באור ויוע"ה ח"א ס"י קל"ג.

י"ב היינו אם נפרש דבריו היינו אפילו כשאנו מסתכל, כדברי סברא הראשונה. ע"י בקונטרס אחרון שפירש

זה בשמה זו צ"ע. ואם נפרש דרמ"א מירי כשמתכיל, ע"י בקונטרס אחרון סוף ס"ק א שלפירוש זה צ"ע מ"ש הרמ"א.

י"ג ראב"ד רשב"א ורבינו יונה שם.

י"ד רב חסדא שם.

י"ה ע"י ד סע"ף כא. וראה לעיל מהד"ב ס"י ב ס"ב.

טו ראב"ד ורשב"א שם. ב"י ברש המינון.

טז בית יו"ד ס"ק א. עשרת זקנים ס"ק א.

יז הרשב"א ברכות שם. רא"ש ברכות פ"ג ס"י לו.

יח סע"ף ת ו"ש.

ג אם לבושה דק ונראה כשר מתוכה אסור? כמו בערוה בעששית כמו (שנתבאר) [שיתבאר]¹⁴⁷:

ד שער של אשה שדרכה לכסותה ערוה היא¹⁴⁸ מפני שמביא לירי ההרור¹⁴⁹ ואסור לקרות או להתפלל כנגדה על דרך שנתבאר אפילו היא אשתו¹⁵⁰ (א) אבל בתולות שדרכן לילך פרועות ראשו¹⁵¹ וכן שערות של נשים שרגילין לצאת מהוץ לצמתן¹⁵² בקצת ארצות¹⁵³ מותר לקרות כנגדן¹⁵⁴ שכיון שרגילין בהן אינן מביאין לירי ההרור ופאה נברית אפילו דרכה לכסותה מותר לקרות כנגדה וגם מותר לגלותה¹⁵⁵ ואין בה משום יוצאה וראשה פרועה שהוא אסור מן התורה באשת איש¹⁵⁶:

ה שער של ערות איש יוצא דרך נקב שבבגדו מותר לקרות כנגדו¹⁵⁷:
ו קול¹⁵⁸ זמר¹⁵⁹ של אשה בין בפניה¹⁶⁰ בין באשת איש אפילו של אשתו¹⁶¹ הוא ערוה ואסור לקרות קריאת שמע בששומעו¹⁶² והוא הדין להתפלל¹⁶³ או לדרב בדברי תורה¹⁶⁴ אבל קול הדבור¹⁶⁵ כיון שרגיל בו אינו ערוה¹⁶⁶ אפילו של אשה איש¹⁶⁷ ואפילו קול זמר אם יכול לבין לבו להתפלתו בענין שאינו שומעו ואינו משים לב אליו מותר¹⁶⁸:

ז ערות כהמה אינו נקרא ערוה ומותר לקרות כנגדה¹⁶⁹ אבל הגנים אע"פ שנאמר בהם¹⁷⁰ כשר חמורים בשרם ערותם נקרא ערוה¹⁷¹ שנאמר¹⁷² וערות אביהם לא ראו וגו' ואסור לקרות כנגדם וכן כנגד ערות קטן אפילו בן יומיו¹⁷³ ויש מתירין¹⁷⁴ כנגד ערות קטן כל זמן שאינו רואי לביאה דהיינו עד שיהיה בן ט' שנים ויום א' וכן עיקר¹⁷⁵ ולכן א"צ לכסות

קונטרס אחרון

(ג) אבל בתולות בו רא"ש¹⁸⁰ לפ"ד הר"י¹⁸¹ צ"ל שמוותר להסתכל בשער וברא"ש ריש פ"ב דקדושין¹⁸² לא משמע כן:

<p>מו (ע"י דרכי משה וכו"פ בשו"ע סעיף ב גבי שטעו). וע"י יגרות"ל (נג). יח, שלב.</p> <p>מז הרב דבינו יונה שם. וראה גם לעיל סעיף א. ובס"י עד ס"א וש"ג.</p> <p>מח מודרכי פרק ג דברכות (רעו פ) בשם רא"ם (בספר יראים ס"י שצב). וראה גם לעיל ס"י עד ס"א וש"ג.</p> <p>מט הרב דבינו יונה שם. להם חמדות ברבות פ"ג אית קו.</p> <p>נ ראב"ה ס"י ע"י (מנכא בהג"מ פ"ג מהל' קיש אית ס). רמ"א שם.</p> <p>נא מ"א ס"ק ג.</p> <p>נב הרב רבינו יונה שם.</p> <p>נג גמרא ברבות כה, ב.</p> <p>נד יהוקאל כה, ב.</p> <p>נה רב יהודא שם. פור וש"ע ס"ק ד.</p> <p>נו בריאית פו, כב.</p> <p>נז המביט הל קיש המ"י. ש"ע שם.</p> <p>נח בעד הטיטורס הלכות מילה שער ג (הובא במור יו"ד ס"י רסה. ב"י אורח סוף המיטין). ומ"א סעיף ד.</p> <p>נט כל בו ס"י ענ בשם הר"ף. מ"א ס"ק ת.</p> <p>ס דמ"א שם.</p> <p>סא ברבות פ"ג ס"י לו.</p> <p>סב ברבות כה, ב ד"ה ערוה בעששית.</p> <p>סג אולי צ"ל: דבתכות (ס"י ג). וע"י בריישא אבן העזר ס"י סה ס"ק ב.</p>	<p>ל הלכות גדולות ברבות סוף פ"ג. מ"א ריש המיטין.</p> <p>לא לקמן סעיף ה. וע"י לעיל ס"י מ ס"ה.</p> <p>לב רב ששת ברבות שם. מור וש"ע ס"ב.</p> <p>לג הרב"ד מנכא בהשלמה וברש"י שם.</p> <p>לד דמ"א סעיף ב.</p> <p>לה רא"ש ברבות פ"ג ס"י לו. ראב"ה ס"י עני. ע"י בקונטרס אחרון.</p> <p>לו ראב"ד מנכא בהשלמה וברש"י שם (וראה שלטי גבורים שבת (כפ), א אית א). דמ"א שם.</p> <p>לז ראה מ"א שם ס"ק ד.</p> <p>לח ובש"ת צמח צדק האה"ע ס"י קלט ס"ב חילק בה בין אשתו לאשה אחרת. וכן משמע בארחת חיים הלכות קריאת שמע ס"י לו. וראה גם ש"ת צמח צדק שם ס"י שפג.</p> <p>לט שלטי גבורים שם. דמ"א שם מ"א ס"ק ה. וע"י חרות יהושע.</p> <p>מ כתובות עב, סע"א. וע"י מ"א ס"ק ג.</p> <p>מא רב פפא שם כד, א. מ"א ס"ק ב.</p> <p>מב שמואל שם.</p> <p>מג ס"י יראה ס"י שצב (הובא כנגרדי פ"ג דברכות). הרב רבינו יונה ברבות כה, ב ר"ה ערוה בעששית. ש"ע סעיף ג.</p> <p>מד מ"א ס"ק ג.</p> <p>מה אהלל חמודי שער קריאת שמע דרך ה תבוי. רמ"א סעיף ג.</p>
---	--

הלכות קריאת שמע עה"עו

ערות הקטן בשעת ברכת המילה ¹⁰ ויש מי שאומר ¹¹ ש"מ לא יאחז המוחל הערות בידו בשעת ברכה:

ה ערוה בעשית ונראית דרך דפנותיה אסור לקרות כנגדה ואפילו היא כבית אחר ונראית דרך עשית שבחלון לפי שבראיה תלה הכתוב שנאמר ולא יראה כך וגו' והרי היא נראית ¹²:

ט היתה ערוה כנגדו והחזיר פניו ממנה ¹³ עם כל גופו ¹⁴ עד שנעשית לו מן הצד אע"פ שעומד בסמוך לה מן הצד תוך ד' אמות ¹⁵ מותר לקרות אצלה ואף על פי שנאמר והיה מחנך קדוש ולא יראה כך וגו' ומחנהו של אדם הוא ד' אמות מכל צד כמ"ש בס"י ע"ט"ט מכל מקום כיון שאמרה תורה ולא יראה כך תלה הכתוב בראיה ולא אסר אלא ערוה הנראית ומכל מקום אם יכולה להיות נראית אלא שהוא ענינו וצוה מראות כרע או שהוא סומא או בלילה או זה מועיל כלום ¹⁶ שהרי לא נאמר ¹⁷ לא תראה אלא לא יראה כמ"ש בסיומן ע"ד ¹⁸ ויש מתירין ¹⁹ בזה לפי שמלא יראה כך וגו' אין ללמוד אלא לערות עצמו שכשערתו מגולה אסור לקרות אפילו עצם ענינו או סומא או בלילה שנאמר ולא יראה כך וגו' אבל לא לערות חבירו ²⁰ והעיקר כסברא הראשונה ²¹:

י מותר להרהר בדברי תורה כשהוא ערום ²² וא"צ לומר כנגד ערוה אחרת שנאמר ערות דבר דיבור אסור הרהור מותר (ד) ומ"מ אין לו לשמוע ברכה מחבירו (ולצאת ידי הויכח) (כי אי אפשר לומר) שומע בעונה ²³ (כיון שאי אפשר לו לענות) ²⁴:

עו להזהר מצואה בשעת קריאת שמע וכו' י"א סעיפים:

א צואה בעשית מותר לקרות כנגדה אע"פ שרואה אותה דרך דפנותיה לפי שבצואה תלה הכתוב בכיסוי שנאמר ²⁵ ושבת וכסית את צאתך והרי היא מכוסה ²⁶:

ב צואה בנומא מניה סנדל על גבי הנומא וקורא שעל ידי כן חשובה כמכוסה והוא שאין רוח רע מגיע אליו ²⁷ כמו שיתבאר בס"י ע"ט"ח ואין אומרים שהסנדל בטל לגבי

קונטרס אחרון

(ד) ומ"מ אין לו לשמוע בו עיין פרישה ²⁸ וש"ך ²⁹ וט"ד ³⁰ שהפכו האיסור שם דלא כמ"א ³¹ וכן משמע בתוס' דף כ' ע"ב ³² ודו"ק היטב:

<p>עח ראה לעיל פ"ח ס"א וש"נ.</p> <p>עט ע"י בקונטרס אחרון. ועי' לקמן הל' שחיטה ס"א א סק"ב. ח' צנח צדק קצהו. ב. הל' שחיטה עם ביאור הלכות ע"י סג.</p> <p>פ יולד ס"א א ס"ק לו.</p> <p>פא שם ס"ק לו.</p> <p>פב שם ס"ק יט.</p> <p>פג ס"א פה ס"ק ב.</p> <p>פד ד"ה כראשבתן בסני.</p> <p>סימן עו</p> <p>א רברים כג. ד.</p> <p>ב דבא ברכות כה. ב. מור ושל"ע סעף א.</p> <p>ג רבא שם. מור ושל"ע סעף ב.</p> <p>ד תלמודי רבינו יונה שם ד"ה צואה. של"ע שם.</p> <p>ה סעף ב ומסעף ג.</p>	<p>סד בעל העשור שם. ה' האשכול הלכות מילה.</p> <p>סה ח"א שם. עני"א ססי ע"ד דתלי ברוחא וצ"ע.</p> <p>סו רבא שם. מור ושל"ע סעף ה. ועי' תהלי"ד סק"א.</p> <p>סז רובים הלכות ק"ש פ"ג דמ"ג. של"ע סעף ג.</p> <p>סח ט"ז ס"ק ב.</p> <p>סט פרי חדש סעף ג.</p> <p>ע סעף א.</p> <p>עא בית. ח"א ס"ק ב. ט"ז שם. וראה גם לעיל ס"א.</p> <p>עב דאבי"ד מובא ברשב"א ברכות כ"ג א ד"ה הוא איכא ענבות.</p> <p>עד סעף ב.</p> <p>עה ב"י. של"ע שם.</p> <p>עו ח"א ס"י. עד ס"ק ח"י"ת.</p> <p>עז ע"י שבת קמ. א ודו"ק.</p> <p>עח שבת דף קמ. א. ח"א ס"י פה ס"ק ב. פרי חדש סעף ג. ועי' לעיל רס"י. ע. לקמן רס"י פ"י.</p>
--	--